

TMMOB'un açtığı davada alınan yürütmeyi durdurma kararına itiraz da reddedildi...

JEOTERMAL ÖZELLEŞTİRMESİNE DURDURMA

Nurçin Soykut
TMMOB Hukuk Müşaviri

Maden Tetkik ve Arama (MTA) Genel Müdürlüğü, 11 Ekim 2006 tarihli Resmi Gazete'de yayımladığı ihale ilanı ile toplam 11 adet jeotermal saha (Tablo 1) ile üç kuyunun kullanım haklarını 30 yıllığına devredebileceğini duyurmuştur. Bu ihalenin iptali talebi ile TMMOB tarafından açılan davada, Ankara 15. İdare Mahkemesi 9 Şubat 2007 tarihinde yürütmeyi durdurma kararı vererek, ihalenin yapılmasını engellemiştir. Son olarak MTA Genel Müdürlüğü bu karara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi'ne itiraz etmiş, ancak Bölge İdare Mahkemesi 21 Mart 2007 tarihinde MTA'nın itirazını yerinde bulmayarak reddetmiştir.

MTA Genel Müdürlüğü'nün ihale yoluyla kullanım haklarını 30 yıllığına devretmeyi düşündüğü alanlar önemli yeraltı doğal kaynaklarımızdan birisi olan jeotermal alanlardır.

Anayasamızın 168. maddesinde "Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzel kişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzel kişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzel kişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir" hükmüne yer verilmiştir.

Anayasa'nın 168. maddesinde, doğal servetlerin ve kaynakların Devlet'in hüküm ve tasarrufu altında olduğu kabul edilmiş, bunların mülkiyetinin gerçek ya da tüzel kişilere devri yasaklanmış, bunları arama ve işletme hakkına da sahip olan Devlet'in bu hakkını ancak belli bir süre için gerçek veya tüzel kişilere Yasa'nın açık oluru ile devredilebileceği öngörülmüştür.

Anayasa'da doğal servetler ve kaynaklar için öngörülen hukuksal durum bu kaynakların sosyal, ekonomik ve stratejik önemlerinin doğal sonucudur. İlgili maddede yeraltı kaynaklarının hangi esas ve usuller çerçevesinde işletilebileceğinin kanunla belirlenmesi gerektiği öngörülmüş olmasına karşın, jeotermal kaynaklar ve mineral sular konusunda bugüne kadar Anayasa'nın bu maddesinde belirtilen esaslara uygun bir yasal düzenleme yapılmamıştır.

Jeotermal kaynaklarla ilgili olarak halihazırda yürürlükte olan kanuni düzenlemeler ise; Sıcak ve Soğuk Maden Sularının İstismarı İle Kaplıcalar Tesisatı Hakkında Kanun, Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun, 5177 sayılı Maden Kanunu'nda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'dur.

"Sıcak ve Soğuk Maden Sularının İstismarı İle Kaplıcalar Tesisatı Hakkında Kanun" 1926 yılında çıkarılmış olup günümüz koşullarında

jeotermal kaynaklarla ilgili çok fazla ayrıntıya ulaşılabilen bir kanun değildir. Kanunun düzenleme kapsamı sadece mineral suları içermektedir. Bunun dışında Kanun, mineral sularla ilgili yetkili kurum olarak İl Özel İdarelerini göstermiştir.

Tablo 1

İl	İlçe-Köy	Devir Şekli	Üretim lt/sn
Aydın	Sultanhisar	Saha	80
			111
Aydın	Yılmazköy	Saha	40
Balıkesir	Balya-Ilıca	Saha	27
İzmir	Aliağa-Samurlu	Saha	30
İzmir	Aliağa-Samurlu		15
İzmir	Aliağa-Samurlu		20
Karabük	Eskipazar	Saha	40
Kırşehir	Mucur	Saha	7
			30
Kırşehir	Çiçekdağı-Mahmitlu	Saha	40
Kırşehir	Çiçekdağı-Mahmitlu		80
Manisa	Alaşehir-Kavaklıdere	Saha	8
Manisa	Alaşehir-Kavaklıdere		12
Manisa	Kula-Emir	Saha	40
Manisa	Kula-Emir		100
Van	Özalp	Saha	30
Van	Erçiş-Zilan-Şorköy	Saha	4
Van	Erçiş-Zilan-Şorköy		22
Siiirt	Merkez-Billuris	Kuyu	7
Denizli	Gölemezili	Kuyu	15
Kayseri	Erciyes	Kuyu	1000

“Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanunun Kaynak Alanlarının Belirlenmesi, Korunması ve Kullanılması” başlıklı 4. maddesi de şöyledir:

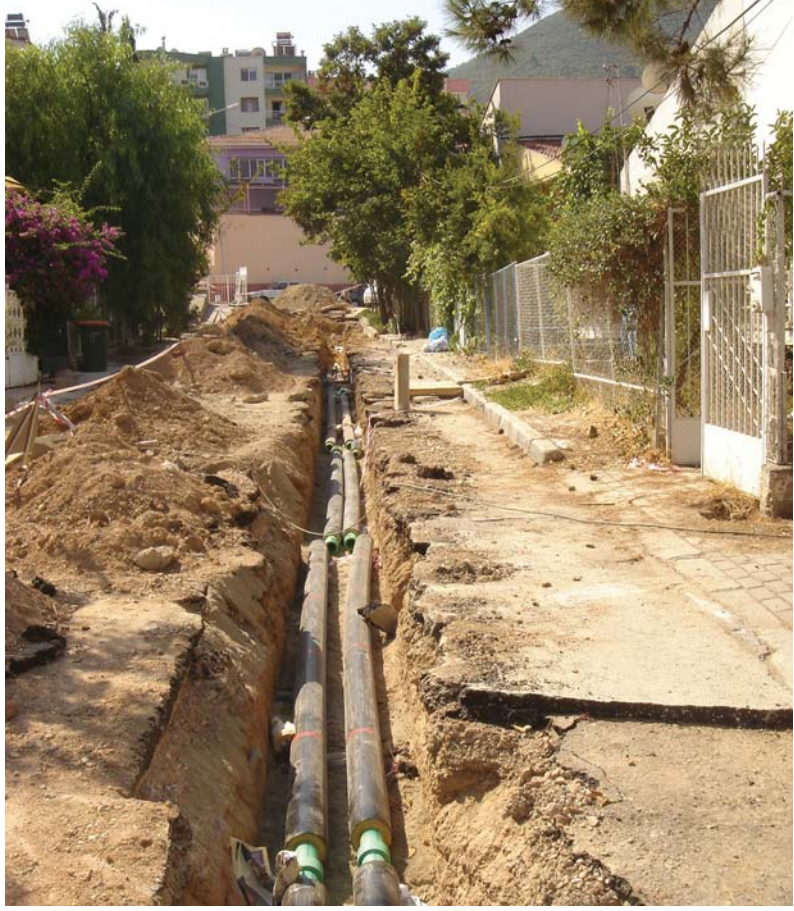
“Bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra kamu veya Hazine arazilerinde yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımını ve verimliliğini etkileyici imar planları düzenlenemez. Elektrik enerjisi üretimine yönelik jeotermal kaynak alanlarının belirlenmesi, korunması ve kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”

Kanunla jeotermal kaynaklarla ilgili hükümler yönetmeliğe bırakılmış, ancak bu konuda bir yönetmelik de düzenlenmemiştir.

5177 sayılı Maden Kanunu’nda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun’un 2. maddesiyle jeotermal kaynaklar Maden Kanunu’nun dışında bırakılmış ve aynı Kanuna eklenen geçici maddeyle yasal düzenleme yapıncaya kadar boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Madde 2 “Yer kabuğunda ve su kaynaklarında tabii olarak bulunan, ekonomik ve ticari değeri olan petrol, doğalgaz, jeotermal ve su kaynakları dışında kalan her türlü madde bu Kanuna göre madendir...” hükmünü içermektedir. Geçici Madde 4’de şu düzenleme yapılmıştır:

“Jeotermal kaynaklar ve mineral sularla ilgili yeni bir yasal düzenleme yapıncaya kadar bu kaynaklara ilişkin faaliyet izni verilmmeden önce Maden İşleri Genel Müdürlüğü’nün uygun görüşünün alınması zorunludur. Talepler Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü’ne inceletirilir. Uygun bulunmayan faaliyetlere izin verilmez.

Jeotermal kaynaklar ve mineral suların bulunduğu yerlerde; bu kaynakların işletilmesi ve değerlendirilmesine yönelik tesisler için ihtiyaç duyulan araziler, çevresinde bulunan arazilere zarar vermeyecek tedbirlerin alınması şartıyla, kullanım şekline ve niteliğine ve vashına bakılmaksızın bu amaçla kullanılmak üzere tahsis edilir.

Jeotermal kaynak ve mineral su sahalarında kaynak koruma alanlarının belirlenmesi zorunlu olup, bu alanlara ilişkin öngörülen tedbirlerin uygunluğu ve denetlenmesi Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü tarafından yapılır.

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü tarafından yapılan incelemeler sonucunda, faaliyetlerin bilim ve tekniğine, kaynağın ve çevrenin korunmasına ve koruma alanları için öngörülen tedbirlere uygun yürütülmediğinin tespiti halinde, alınacak tedbirler Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü tarafından belirlenir. İlgili kişi, kurum ve kuruluşlar bu tedbirleri yerine getirmekle yükümlüdür. Aksi takdirde faaliyetlere izin verilmez.

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü’nün almış olduğu buluculuk hakları saklıdır. Ayrıca

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü yatırım programları çerçevesinde yaptığı çalışmalar ile kaynak varlığını ortaya çıkardığı alanların veya sondaj ile elde ettiği akışkann bulucusu olarak tescil edilir.”

Oysa yaşadığımız yüzyıl içerisinde dünya genelinde ülkelerin birinci öncelikleri, çevreye zarar vermeyen, ucuz, sürdürülebilir enerji kaynaklarının işler hale getirilmesidir. Güneş, jeotermal, rüzgar enerjileri vb. enerji kaynakları ucuz, çevreye zarar vermeyen ve sürdürülebilir enerji kaynaklarıdır. Bu enerji kaynaklarını akılcı, bilimsel bir şekilde kullanmayı başaran ülkeler, gelecekte enerji yönünden sürdürülebilir kaynakları işler hale getirdiklerinden dışa bağımlı olmayacaklar ve sanayinin temel girdi sorununu da çözmüş olacaklardır. Enerji üretim ve kullanım teknolojilerine ilişkin alınacak yatırım

kararları ileriye dönük değiştirilemez etkiler yaratır. Yenilenebilir enerji kaynaklarından olan jeotermal enerji kaynaklarının ülkemiz açısından ulaşmış olduğu potansiyel, yurdumuzun içinde bulunduğu enerji darboğazının aşılması, petrole olan bağımlılığının azaltılması ve döviz kaybının önlenmesi açısından çok önemli bir yere sahiptir.

Bu denli önemli jeotermal kaynaklar hakkında Anayasa'nın öngördüğü biçimde bir yasal düzenleme mevcut olmayıp, Maden Kanunu'na eklenmiş geçici bir maddeyle getirilen tek hüküm, "jeotermal kaynaklarla ilgili bir düzenleme yapılmaya kadar faaliyetlere ilişkin izin verilmeden önce Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün izninin alınmasının gerekliliği ve Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün ise bu gelen taleplere ilişkin incelemeleri Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'ne yaptıracağı" şeklindedir.

Jeotermal kaynaklarla ilgili düzenleme çalışmaları TBMM'de halen sürmekte ve hazırlanmış olan kanun teklifi TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmeyi beklemektedir.

MTA Genel Müdürlüğü'nce jeotermal saha ve kuyular, yasal düzenleme yapılmadan, sürecin ne şekilde işleyeceği belirlenmeden ihale edilmek istenmiş, ancak mahkeme kararıyla bu durum şimdilik engellenmiştir.

Yasal düzenlemeler ve jeotermal kaynakların önemi çerçevesinde

TMMOB tarafından açılan davada, "jeotermal kaynakların nasıl korunacağı, nasıl işletileceğine ilişkin yasal düzenleme henüz yapılmamışken, kaynakların ekonomik ve politik kararlar sonucunda devredilmeye çalışılmasının doğal kaynaklarımızda geri dönülmez zararlara yol açacağı", Ankara 15. İdare Mahkemesi'nin yürütmeyi durdurma kararında da açık ve net olarak belirtilmiştir. Yürütmeyi durdurma kararında mahkeme şu saptamaları yapmıştır:

".....5.6.2004 tarih ve 25483 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5177 sayılı Yasa'nın 1. maddesi ile 4.6.1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 2. maddesi değiştirilerek: Yer kabuğunda ve su kaynaklarında tabii olarak bulunan, ekonomik ve ticari değeri olan petrol, doğalgaz, jeotermal ve su kaynakları dışında kalan her türlü madde bu Kanuna göre maddedir... hükmü getirilmiş, geçici 4. maddesinde; 'Jeotermal kaynaklar ve mineralli sularla ilgili yeni bir yasal düzenleme yapılmaya kadar bu kaynaklara ilişkin faaliyet izni verilmeden önce Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün uygun görüşünün alınması zorunludur. Talepler Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'ne inceletirilir. Uygun tüzel kişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve Devlete

yapılacak gözetim, denetim ve usul ve esasları ve müeyyideler Kanunda gösterilir.' hükmüne yer verildiğinden, bu hükmün uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim ve denetim usul, esas ve müeyyidelerinin kanunda gösterilmesi zorunluluğu bulunması, Maden Kanunu kapsamı dışında bırakılan Jeotermal Kaynaklar ve Sahalarla ilgili Kanun Teklifi'nin TBMM gündeminde bulunup henüz yasalaşmaması, bu Yasa teklifinin; 'Jeotermal kaynaklar ile mineralli suların sürekli ve etkin bir şekilde aranması araştırılması, geliştirilmesi, üretilmesi, korunması, üzerinde hak sahibi olunması, değerlendirilmesi, dağıtılması, yararlanılması, devredilmesi, terk edilmesi, sona erdirilmesi ile ilgili usul ve esasları 'içermesi karşısında, jeotermal kaynakların ve sahaların devrine ve işletilmesine ilişkin usul ve esasları düzenleyen Yasal düzenlemeler tamamlanmadan, bu saha ve kaynakların salt idarenin devir yetkisi bulunduğundan bahisle bu aşama da devrine ilişkin ihalede hukuka, kamu yararına ve hizmetin gereklerine uygunluk görülmemiştir

Diğer taraftan, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 3.3.2006 oluru tarihli işleminde de; Taslak Jeotermal Kaynaklar ve Minareller Sular Kanunu ve bu Kanuna ilişkin olarak çıkarılacak ilgili Yönetmelik hükümlerine uyulacağına şartname ve sözleşmelerde açıkça yer verilmesi koşulu getirilmesi de, jeotermal kaynak ve sahaların devir ve kullanımına ilişkin usul ve esasları düzenleyen bir Yasal düzenleme bulunmadığını göstermektedir."

Kararda belirtildiği gibi, mahkeme MTA'nın yürürlükte olan mevzuat çerçevesinde jeotermal alanlar üzerinde devir yetkisinin bulunmadığı, bu nedenle ihalenin yasalara ve hukuka aykırı olduğu sonucuna varmıştır. Enerji üretim ve kullanım teknolojilerine ilişkin alınacak yatırım kararlarının ileriye dönük değiştirilemez etkiler yaratacağı açıktır. ■

